

Τίτλος: “ΣΤΡΩΜΑΤΑ/LAYERS”. Αρχαιολογική Δράση για Άτομα με Ψυχικά Νοσήματα (2022-2023)

Η πειραματική αρχαιολογική δράση «Στρώματα/Layers» διερευνά και αποτιμά, ποιοτικά και ποσοτικά, την επίδραση των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς σε άτομα με ψυχικά νοσήματα και αποσκοπεί στη μεθοδολογική συγκρότηση μιας εδραζόμενης στην Πολιτιστική Κληρονομιά Ψυχολογικής Παρέμβασης με έμφαση στις Αρχαιότητες. Η Δράση έχει σχεδιασθεί από την Εφορεία Αρχαιοτήτων Περιφέρειας Θεσσαλονίκης στο πλαίσιο του θεσμού των Ευρωπαϊκών Ημερών Πολιτιστικής Κληρονομιάς, ενώ αναπτύχθηκε και διενεργείται διεπιστημονικά σε άμεση συνεργασία με την Α΄ Ψυχιατρική Κλινική ΑΠΘ και το Νοσοκομείο Παπαγεωργίου, και με την έως τώρα συμμετοχή των MOMus-Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης και MOMus-Μουσείου Φωτογραφίας Θεσσαλονίκης και της Εφορείας Αρχαιοτήτων Πόλης Θεσσαλονίκης.

Η αφορμή για τον σχεδιασμό μιας αρχαιολογικής δράσης για άτομα με ψυχικά νοσήματα δόθηκε κατά τις ΕΗΠΚ 2021 και το θεματικό πλαίσιο της Συμπερίληψης στην Πολιτιστική Κληρονομιά (EHDs 2021-Heritage: All Inclusive!), οπότε και διενεργήθηκε το αρχαιολογικό εργαστήριο «Οι κήποι με τις πέτρες. Αρχαιολογικά τοπία σε σύγχρονες πόλεις». Στη βάση του θετικού αντικτύπου αυτού και υπό τον άξονα της Βιωσιμότητας της Πολιτιστικής Κληρονομιάς των ΕΗΠΚ 2022 (EHDs 2022-Sustainable Heritage) αναπτύχθηκαν τα «Στρώματα/Layers» ως συστηματικής διεξαγωγής αρχαιολογική δράση για άτομα με ψυχικά νοσήματα, με το εναρκτήριο ομώνυμο διήμερο αρχαιολογικό εργαστήριο των ΕΗΠΚ 2022 να δίνει το στίγμα της [βλ. αναλυτικότερα τις καταχωρίσεις των σχετικών δράσεων εορτασμού].

Στο συγκεκριμένο πλαίσιο αφετηρία του αρχαιολογικού σκεπτικού στάθηκε η προοπτική των επικαιροποιημένων ρόλων που εξίσου μπορεί και οφείλει να αναλάβει η Αρχαιολογία σήμερα και να συμβάλλει στην ατομική και συλλογική ευημερία. Η εστίαση δόθηκε στα άτομα με ψυχικά νοσήματα και από πλευράς ερευνητικής προσέγγισης επιχειρήθηκε διαλεκτική συσχέτιση μεταξύ αρχαιολογικής ερμηνείας και ψυχοθεραπευτικής διαδικασίας, αποσκοπώντας στη διερεύνηση δυνητικής λειτουργίας των αρχαιοτήτων ως θεραπευτικού ερεθίσματος για ψυχικά πάσχοντες.

Κατά την έως τώρα εφαρμογή της, η Δράση απευθύνθηκε κυρίως σε εσωτερικούς ασθενείς της Α΄ Ψυχιατρικής Κλινικής ΑΠΘ, ενώ συμμετείχαν και εξωτερικοί ασθενείς και, επίσης, την παρακολούθησαν ως συμμετέχοντες ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό και εκπαιδευόμενοι ψυχολόγοι. Η συγκεκριμένη Πανεπιστημιακή Κλινική έχει επιστημονικά αναλάβει τη συστηματική αξιολόγηση της Δράσης από πλευράς μεθόδου εξαγωγής μετρήσιμων αποτελεσμάτων και ποσοτικής και ποιοτικής αποτίμησης της επίδρασής της στους συμμετέχοντες.

Μετά το πιλοτικό εναρκτήριο Αρχαιολογικό Εργαστήριο των ΕΗΠΚ 2022 η Δράση συνεχίσθηκε έως τον Οκτώβριο 2023 με κύκλο δράσεων εφαρμογής, ως μελέτη σκοπιμότητας για την ερευνητική ανάπτυξη της. Κατά τον κύκλο εφαρμογής έλαβαν χώρα από τον Δεκέμβριο του 2022 έως τον Οκτώβριο 2023 συνολικώς οκτώ δράσεις, εκ των οποίων οι δύο διαθεματικού σχεδιασμού σε συνεργασία με το Μουσείο Φωτογραφίας Θεσσαλονίκης και μία σε συνεργασία με την Εφορεία Αρχαιοτήτων Πόλης Θεσσαλονίκης. Τα ερευνητικά αποτελεσμάτων των «Στρωμάτων» θα δημοσιοποιηθούν εντός του 2024.

Επιγραμματικά, οι δράσεις πιλοτικού κύκλου των “Στρωμάτων/Layers” (2022-2023) που ακολούθησαν το Αρχαιολογικό Εργαστήριο των ΕΗΠΚ 2022 ήταν οι εξής: (α) *Διαθεματική Περιήγηση Μύλοι Αλλατίνι-Μουσείο Φωτογραφίας Θεσσαλονίκης (Fred Boissonnas et la Méditerranée)* (Δεκέμβριος 2022), (β) *Ερμηνευτική παρουσίαση τοιχογραφικού διακόσμου Αγίου Νικολάου Ορφανού* (Ιανουάριος 2023), (γ) *Ιστορικός κήπος Δελασάλ και μεταβυζαντινά μνημειακά σύνολα στα Πεύκα* (Μάρτιος 2023), (δ) *"Ειδώλ(ι)α/Ειδωλ(εί)α". Αρχαιολογικό εργαστήριο για άτομα με ψυχικά νοσήματα* (Μάρτιος 2023), (ε) *Διαθεματική Περιήγηση. Άγιος Μηνάς-Μουσείο Φωτογραφίας Θεσσαλονίκης (Χρήστος Δικαιάκος)* (Μάιος 2023), (στ) *Μακεδονικός Τάφος III Αγίου Αθανασίου Θεσσαλονίκης-Μακεδονικός Τάφος Μακρίδη (Δερβένι)* (Ιούλιος 2023), (ζ) *Συντηρώντας τις Αρχαιότητες: Μια προσωπική αφήγηση* (Αύγουστος 2023), (η) *Αρχαιότητες και Τοπία στο Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Λιμνών Κορώνειας-Βόλβης και Μακεδονικών Τεμπών* (Οκτώβριος 2023).

Βάσει θετικής αποτίμησης του κύκλου εφαρμογής των «Στρωμάτων/Layers» και με γνώμονα την περαιτέρω αξιοποίηση της υπάρχουσας εμπειρίας και την εξέλιξη προοπτικών, δυνατοτήτων και

οφελών που προέκυψαν από τη γόνιμη διασύνδεση Πολιτιστικής Κληρονομιάς και Σύγχρονου Πολιτισμού, σχεδιάστηκε επίσης από τους ίδιους βασικούς συντελεστές φορείς η δράση «Crossing Layers: Art and Heritage in Medical Health», ως ψυχοκοινωνική παρέμβαση βασιζόμενη εξίσου στην Πολιτιστική Κληρονομιά και τη Σύγχρονη Τέχνη, η οποία υποβλήθηκε από το MOMus-Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης στην Πιλοτική Φάση του ερευνητικού προγράμματος Πολιτιστικής Συνταγογράφησης στην Ψυχική Υγεία.

Η Δράση «Στρώματα/Layers» θα συνεχισθεί εντός του 2024 αποσκοπώντας, σύμφωνα με τον κύριο και πρωταρχικό της στόχο, στην ερευνητική συγκρότηση μιας ψυχοθεραπευτικής παρέμβασης εδραζόμενης στην Πολιτιστική Κληρονομιά και ειδικώς εστιασμένης στην αρχαιολογική ερμηνευτική οπτική, τις Αρχαιότητες και το Πολιτιστικό Τοπίο.

Φωτογραφίες: *Δυστυχώς, δεν είναι δυνατή η συναίνεση των συμμετεχόντων για τη δημόσια ανάρτηση φωτογραφικού υλικού τεκμηρίωσης της Δράσης.*

Ημερομηνία: 12^η Δεκεμβρίου 2022 (έναρξη) έως και 1^η Οκτωβρίου 2023 (λήξη).

Τόπος: Μνημειακό Βιομηχανικό Συγκρότημα Μύλων Αλλατίνι-Αποθήκες Προβλήτας (έδρα ΕΦ.Α. Περιφέρειας Θεσσαλονίκης), αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία στο Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων λιμνών Κορώνειας-Βόλβης και Μακεδονικών Τεμπών (Βυζαντινός Πύργος Αγίου Βασιλείου, Μεταβυζαντινό Συγκρότημα Παζαρούδας, Βυζαντινός Οικισμός Ρεντίνας), Μακεδονικός Τάφος Μακρίδη (Νεκροταφείο Δερβενίου), Μακεδονικός Τάφος ΙΙΙ Αγίου Αθανασίου Θεσσαλονίκης, βυζαντινός ναός Αγίου Νικολάου Ορφανού, μνημειακό σύνολο ναού Αγίου Μηνά Θεσσαλονίκης και εμπορικών του στοών, αστικό ιστορικό κέντρο Θεσσαλονίκης, MOMus-Μουσείο Φωτογραφίας Θεσσαλονίκης, Αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία στα Πεύκα Θεσσαλονίκης (μεταβυζαντινή Πυργοκατοικία και Λουτρό ιστορικού κήπου Άμποτ-Δελασάλ, μεταβυζαντινή Πυργοκατοικία «του Αγά», βυζαντινοί υδρόμυλοι), Γενικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης «Παπαγεωργίου»-προαύλειος χώρος Ψυχιατρικής Κλινικής (ΑΨΚ ΑΠΘ).

Αρμόδιες Υπηρεσίες ή Φορείς: Εφορεία Αρχαιοτήτων Περιφέρειας Θεσσαλονίκης (κύριος φορέας), Α΄ Ψυχιατρική Κλινική Α.Π.Θ. – Γενικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης «Παπαγεωργίου» (συνεργάτης φορέας), MOMus-Μουσείο Φωτογραφίας Θεσσαλονίκης, Εφορεία Αρχαιοτήτων Πόλης Θεσσαλονίκης (συμμετέχοντες φορείς).

Επιστημονικοί Υπεύθυνοι: Ευθυμία Ντάφου, αρχαιολόγος (σύλληψη-σχεδιασμός-εκτέλεση δράσης για ΕΦΑΠΕΘ), Ελένη Παρλαπάνη, αν. καθηγήτρια Ψυχιατρικής, Παναγιώτα Καραμούζη, κλινική ψυχολόγος, Βιργινία Τσιτροπούλου, ψυχίατρος, Βασιλική Χολέβα, κλινική ψυχολόγος (Επιστημονική ομάδα ΑΨΚ ΑΠΘ), Μαρία Κοκορότσκου, μουσειολόγος-θεατρολόγος (σχεδιασμός-διεξαγωγή για MOMus-ΜΦΘ), Αθανάσιος Σέμογλου, καθηγητής Βυζαντινής Αρχαιολογίας (ερμηνευτική εικονογραφική προσέγγιση-επιτόπια παρουσίαση Αγίου Νικολάου Ορφανού), Αντώνης Τσέος, εικαστικός (διεξαγωγή εργαστηρίου-δημιουργός εικαστικής έκθεσης “Ειδωλεία”).

Βιβλιογραφία: *Επιστημονική δημοσίευση της Δράσης και των αποτελεσμάτων της εντός του 2024.*

Λέξεις-κλειδιά: Ευρωπαϊκές Ημέρες Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Αρχαιότητες, Πολιτιστικό Τοπίο, Σύγχρονη Τέχνη, Κοινωνικά Ευάλωτες Ομάδες, Ψυχική Υγεία.

Πληροφορίες για τον Πολίτη: *Η Δράση είναι απευθύνεται σε συγκεκριμένη και «κλειστή» για το ευρύ κοινό ομάδα.*

Έτος: 2022-2023